

АНАЛІЗ ШЛЯХІВ МИРНОГО ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ: ВІДПОВІДЬ НА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

ANALYSIS OF THE WAYS OF PEACEFUL SETTLEMENT OF INTERNATIONAL DISPUTES: A RESPONSE TO MODERN CHALLENGES

Патлашинська І.В., к.п.н.,
доцент кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Стаття присвячена дослідженню та аналізу шляхів мирного вирішення міжнародних спорів, з огляду на задачі, які ставлять сучасні реалії. Виокремлено наступні шляхи мирного врегулювання міжнародних спорів: переговори, примирення, посередництво, обстеження, міжнародний арбітраж, судовий розгляд.

Здійснено аналіз сучасних напрацювань науковців з цього питання, міжнародних нормативно-правових актів, зокрема Статут ООН та Міжнародного Суду ООН. Встановлено, що вчені вважають основними мирними шляхами врегулювання міжнародних спорів тих, що прописана в Статуті ООН. Їх можна поділити на два види – ті, що вирішуються дипломатичним шляхом, та юридичним (у Міжнародному Суді). З'ясовано, що найбільш вигідними для світової спільноти та для самих сторін є переговори та міжнародний арбітраж. В цивілізованому світі, розвинені країни найбільш вмотивовані застосовувати саме ці шляхи розв'язання суперечок. Досліджено прагнення України до дипломатичних та мирних засобів, але без поступок країні-агресору. Виявлено, що територіальні поступки не зупинили РФ, в своїх діях, а, навпаки, показали безпомічність, недосконалість застарілість міжнародних норм (на прикладі конфлікту Грузії і РФ за території Абхазії та Південної Осетії). Зроблено висновок про часті порушення країнами висновків та рішень міжнародного арбітражу. Досліджено діяльність Ради Безпеки ООН і її роль у забезпеченні миру у світі. Зроблено висновок, що дана організація повинна виконувати роль гаранта з дотримання міжнародних норм, та виявлено недосконалість у її діяльності. Проаналізовано розгляд міжнародних спорів у Міжнародному Суді ООН та виявлено відсутність його достатнього впливу на країн-порушників. Рекомендовано подальші дослідження механізму реалізації шляхів мирного врегулювання міжнародних спорів.

Зроблено висновок про те, що повномасштабний наступ РФ на Україну, тривалість жорстоких військових дій більше шести місяців у центральній частині Європи, загроза ядерної небезпеки для всього континенту роблять виклик міжнародній спільноті розробки нового концепту світової безпеки.

Ключові слова: мирне вирішення міжнародних спорів, міжнародні переговори, міжнародний арбітраж, Рада Безпеки ООН, Міжнародний Суд ООН.

The article is devoted to the research and analysis of the ways of peaceful settlement of international disputes, taking into account the problems posed by modern realities. The following ways of peaceful settlement of international disputes are distinguished: negotiations, conciliation, mediation, examination, international arbitration, court proceedings.

An analysis of the modern developments of scientists on this issue, international legal acts, in particular the Charter of the United Nations and the International Court of Justice of the United Nations, was carried out. It has been established that scientists consider the main peaceful ways of settling international disputes to be those prescribed in the UN Charter. They can be divided into two types - those that are resolved diplomatically and legally (at the International Court of Justice). It was found that negotiations and international arbitration are the most beneficial for the world community and for the parties themselves. In the civilized world, developed countries are most motivated to use these ways of dispute resolution. Ukraine's desire for diplomatic and peaceful means, but without concessions to the aggressor country, was studied. It was found that the territorial concessions did not stop the Russian Federation in its actions, but, on the contrary, showed the helplessness, imperfection and obsolescence of international norms (as an example of the conflict between Georgia and the Russian Federation over the territories of Abkhazia and South Ossetia). A conclusion was made about frequent violations by countries of conclusions and decisions of international arbitration. The activities of the UN Security Council and its role in ensuring world peace are studied. It was concluded that this organization should fulfill the role of guarantor of compliance with international norms, and imperfections in its activities were revealed. The review of international disputes in the UN International Court of Justice was analyzed and its lack of sufficient influence on the offending countries was revealed. Further research into the mechanism of implementing ways of peaceful settlement of international disputes is recommended.

It was concluded that the full-scale attack of the Russian Federation on Ukraine, the duration of brutal military operations for more than six months in the central part of Europe, the threat of nuclear danger for the entire continent challenge the international community to develop a new concept of world security.

Key words: peaceful settlement of international disputes, international negotiations, international arbitration, UN Security Council, UN International Court of Justice.

Постановка проблеми. Організація Об'єднаних Націй функціонує з метою збереження миру та безпеки у світі. Статутом ООН визначено, що Сторони (країни), які беруть участь у будь-якому міжнародному спорі, продовження якого могло б загрожувати підтримці міжнародного миру та безпеки, повинні насамперед намагатися вирішити цей спір мирним шляхом. Вчені неодноразово робили висновки про недосконалість системи мирного регулювання спорів між державами. Але тільки сучасні реалії показали недосконалість системи збереження миру, запровадженої ООН, та як наслідок, розгортання жорстоких військових дій в центрі Європи. На сьогоднішній день стоїть насамперед задача переглянути шляхи мирного вирішення міжнародних спорів та механізм їх реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні роки науковці досить часто звертають увагу на питанні мирного вирішення міжнародних спорів, як основу забезпечення

миру у світі. Шляхи мирного вирішення спорів перелічено в Статуті ООН [1]. Аналіз положень Статуту ООН щодо мирного врегулювання міжнародних спорів здійснювали: Демидов Д. [2], Гарбар К.Д. [3], Гринчак К. [4], Кубицька Д.В. [5], Волощук О.Т. [6], Банчук-Петросова О.В. [7], Чалюк Ю. [8], Плотко В.Л. [9], Тропін З. [10]. Автори погоджуються в тому, що основні способи мирного вирішення міжнародних спорів закріплено в Статуті ООН. Водночас, вчені наголошують на неідеальності цих способів на практиці, їх формальності. Так, О.Т. Волощук [6] та Д.В. Кубицька [5] стверджують про необхідність реформування Ради Безпеки ООН. З. Тропін [10] досліджував розслідування кримінальних та інших справ як докази у вирішенні справ Міжнародним Судом ООН. Ю. Чалюк [8] досліджує досвід України при вирішенні міжнародних спорів. Кубицька Д.В. [5] аналізує розгляд спорів у міжнародному арбітражі з огляду на часті порушення винесених рішень.

Мета статті – на основі аналізу застосування мирних шляхів вирішення міжнародних спорів виявити основні виклики і завдання, що стоять перед вченими та політиками для збереження світового порядку та досягненні миру.

Виклад основного матеріалу. Основоположним документом, що закріплює основні положення щодо вирішення міжнародних спорів є Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. Він був підписаний після закінчення Другої Світової Війни багатьма країнами, які зазнали значних втрат внаслідок цієї війни. Питання безпеки та збереження миру стоїть на першому місці в цьому документі. Тому, питання мирного вирішення спорів також приділено багато уваги в цьому документі. Безпосередньо, шляхи мирного вирішення міжнародних спорів закріплено в статті 33 Статуту ООН яка проголошує: що Сторони, які беруть участь у будь-якій суперечці, продовження якої могло б загрожувати підтримці міжнародного миру та безпеки, повинні насамперед намагатися вирішити суперечку шляхом обстеження, переговорів, примирення, посередництва, міжнародного арбітражу, судового розгляду, звернення до регіональних органів чи угод або іншими мирними засобами на свій вибір [1].

Більшість вчених погоджуються в тому питанні, що Статуті Організації Об'єднаних Націй є взірцем вирішення міжнародних спорів мирним шляхом. Однак, останнім часом науковці роблять висновки у своїх працях, що дослідженням цього питання хоч і займаються вчені з усього світу, більшість з них лише з різних боків роздивляються статут ООН та інші міжнародно - правові акти, які вже давно були покликани вирішити питання мирного врегулювання міжнародних конфліктів. Та питання залишається складним і відкритим, оскільки всі ці акти – лише на папері, а в реальному житті все значно складніше. Під час будь якого конфлікту, особливо в стадії ескалації, буває дуже складно примусити обидві сторони до діалогу та не допустити збройного протистояння. [2, с. 208]. На нашу думку, більш складним питанням є саме практична реалізація цих методів та шляхів мирного вирішення міжнародних спорів, підвищення рівня впливу на міжнародну спільноту міжнародно-правових актів та рішень суду.

Як зазначає Гарбар К.Д.: «Чинне міжнародне право не знає немирних (силових) засобів врегулювання міжнародних спорів. Про врегулювання спорів за допомогою сили можна говорити, наприклад, у політичній площині». Тобто, «немирне» вирішення спорів існує незважаючи на відсутність його правового регулювання або «в обхід» міжнародним правовим нормам. Автор зазначає, що будь-який випадок застосування військової чи іншої сили щодо сторони спору може бути або правомірним, насамперед як відповідь на порушення міжнародно-правових зобов'язань, або неправомірним, тобто становити правопорушення. Так, відомо, що на практиці країни-агресори, країни з диктаторським режимом часто маніпулюють цими нормами права та застосовують військову силу як засіб оборони [3, с. 63].

Вершиною мистецтва врегулювання міжнародних протиріч передусім є розв'язання міжнародних спорів правовими засобами. Правові засоби врегулювання міжнародних суперечностей носять комплексний характер, включають низку взаємопов'язаних процесуальних дій, покликаних сформувати якісне та неупереджене рішення. Єдине зобов'язання, яке формує міжнародне публічне право у процесі мирного врегулювання – визнати винесене міжнародним органом рішення та виконати його у повному обсязі [4, с. 185].

Але, не зважаючи на розуміння суспільства та світу в необхідності розв'язання міжнародних спорів мирним шляхом, на сьогоднішній день військові конфлікти набувають ще більшої потужності та тривалості. Підтвердженням припущень щодо недосконаlosti мирних шляхів вирішення міжнародних спорів українці, та і весь світ,

побачили 24 лютого 2022 року, із вторгненням війська РФ на територію України. Війна, яка триває в Україні показала дуже хитку систему вирішення міжнародних спорів мирним шляхом. Геноцид, військові злочини, вбивства мирного населення, тероризм порушення територіальної цілісності та суверенітету країни, ядерний тероризм, ядерна загроза для всіх країни Європи – ось результат відсутності дійсно ефективних шляхів мирного вирішення міжнародних спорів. На сьогодні виникла необхідність не тільки в удосконаленні цих шляхів, а й розробка нової концепції світового захисту та створення надійних механізмів мирного вирішення спорів.

Окремої уваги в дослідженні мирних шляхів вирішення міжнародних спорів заслуговує Рада Безпеки ООН, на яку Статутом ООН покладено головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки, яка має найбільше повноважень вимагати від сторін спору застосування шляхів мирного вирішення спорів. Рада Безпеки контролює всі загрози для безпеки світу, вона покликана визначати стратегію вирішення міжнародного спору, рекомендувати сторонам необхідні заходи для врегулювання спірного питання та якнайшвидше застосувати заходи з відновлення миру. Саме Рада Безпеки ООН наділена вирішальним словом у питанні застосування збройних сил при міжнародному спорі. Ці заходи передбачені Статутом ООН: повне або часткове зупинення економічних відносин, морських, поштових, залізничних, повітряних, радіо, телеграфних, чи інших засобів повідомлення, розрив дипломатичних відносин. Рада Безпеки уповноважена на такі дії сухопутними, повітряними чи морськими силами, які виявляються необхідними для підтримки чи відновлення міжнародного миру та безпеки. Допускається блокада, демонстрація, та інші операції повітряних, морських чи сухопутних сил Членів Організації [1].

Кубицька Д.В. досліджувала участь Ради Безпеки ООН у вирішенні спору між РФ та Грузією за територію Абхазії та Південної Осетії. Автор зазначає, що «через стрімкий розвиток подій і різючі зміни на карті світу міжнародна спільнота, як здалося на перший погляд, звернула увагу на ситуацію в Грузії. Завдяки участі міжнародних посередників було досягнуто домовленості щодо припинення вогню та виведення російських військ з території Грузії до 1 жовтня 2008 року. На 20-тому саміті країн-членів НАТО, або як ще його називають саміт «великих надій і великих скандалів», 2008 року у Бухаресті, НАТО пообіцяло Грузії членство у цій організації. Однак далі обіцянок справа не зайшла» [5, с. 364]. Рада Безпеки ООН не дотрималась даних нею обіцянок, і вже тоді показала своє безсилля та політичну упередженість. А головна функція цієї організації – забезпечення миру, так і залишилась «на папері». «Вкотре, замість того, щоб покарати Росію жорсткими санкціями за акт агресії та порушення основоположних принципів міжнародного права, міжнародне співтовариство дало Росії другий шанс і запропонувало «перезавантажити» відносини. Як пізніше з'ясувалося, ця спроба «перезавантаження» відносин виявилася фатальною не лише для Грузії, а й для України» [5, с. 364]. Країна-агресор розуміє рівень впливу її на світ і світову економіку, а тому може фактично вчиняти будь-які дії. Такий приклад свідчить про формальність міжнародного законодавства та безкарність впливового агресора.

Аналізуючи реалізацію міжнародних норм щодо вирішення міжнародних спорів Радою Безпеки ООН, в тому числі й тих, які вже на стадії військових дій, не можемо не погодитися із О.Т. Волошук про необхідність провести реформування Ради Безпеки ООН. Вчена вважає необхідним виключати з цього органу країну-агресора, та вказує, що: «Держава, яка порушує усі без виключення основні принципи міжнародного права, які є нормами імперативного характеру (jus cogens) – принципи щодо заборони агресії, мирного врегулювання міждержавних спорів,

невтручання у внутрішні справи, суверенної рівності держав, співробітництва, права народів на самовизначення, поваги прав людини, територіальної цілісності, недоторканості державних кордонів, *pacta sunt servanda*, – і слугують фундаментом міжнародного права, правопорядку та спрямовані передусім на забезпечення міжнародного миру та безпеки людства, не може бути постійним членом РБ, оскільки це суперечить основній меті і відповідно функціям цього органу ООН» [6]. Погоджуємося з авторкою та вважаємо за необхідне розроблення таких норм міжнародного права, які б виключали участь країн-агресорів у прийнятті рішень Радою Безпеки ООН. І сьогоднішні події які відбуваються в центральній частині Європи та загрожують існуванню людства вцілому через ядерний тероризм, вже звернули увагу суспільства та призводять до великих змін.

Все ж, якщо розглядати способи вирішення міжнародних спорів, то найбільш вигідним способом для них та для міжнародної спільноти є переговори. «Переговори є дуже гнучким засобом: їхній формат, рівень, тривалість та інші параметри можна встановити для потреб конкретної ситуації, а суперечки можна вирішувати як на основі діючого міжнародного права, так і створення нових норм» [7, с. 9]. Переговори є найпоширенішим та найефективнішим засобом врегулювання міжнародних спорів. Вони використовуються для врегулювання майже кожного спору, принаймні як початкова стадія. У багатьох міжнародних договорах про мирне вирішення спорів переговори стоять на першому місці серед інших мирних засобів. Переговори дозволяють усунути небажане втручання третіх сторін у спір [3, с. 64]. В результатах переговорів заінтересовані в першу чергу сторони спору, вони мають найменшу кількість негативних наслідків, так як самі сторони спору домовляються про взаємно вигідні умови. Різновидом переговорів є консультації, які застосовують у випадку продовження встановлених контактів. До консультацій звертаються тоді, коли необхідно поновити переговори у зв'язку з обставинами, що виникли знов [7, с. 9]. Однак, не зважаючи на перелічені позитивні сторони переговорів, цей засіб має суттєві недоліки: сильніша сторона має можливість здійснювати тиск на слабшу сторону; переговори можуть завершитися безрезультатно [3, с. 64]. Таким чином, вважаємо, що інститут переговорів у міжнародних спорах потрібно удосконалити, а переговори встановлювати обов'язковим засобом при виникненні міжнародного спору.

На сьогоднішній день Україна робить все можливе для вирішення існуючих міжнародних спорів. Українська дипломатія намагається створити регіональну альянсову мережу взаємодії для активізації євроатлантичної інтеграції України. У Європі вже існує така практика, як Веймарський трикутник (Німеччина, Польща, Франція); Балтійське тріо (Литва, Латвія, Естонія); Вишеградська четвірка (Польща, Словаччина, Чехія, Угорщина); Центрально-європейська ініціатива (18 країн Центральної та Східної Європи); партнерський блок Міжмор'я або Тримор'я (12 країн ЄС: Австрія, Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія, Чехія); Пакт Стабільності на Балканах (Албанія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Сербія, Чорногорія, Хорватія, Румунія, Болгарія, Молдова). З 2020 року Україна є членом Люблінського трикутника (Україна, Польща, Литва), а з 2021 року – Асоційованого тріо (Україна, Молдова, Грузія). Війна стала поштовхом для започаткування 1 лютого 2022 року Україною, Великою Британією та Польщею нового тристороннього формату співпраці («Малий альянс» або АЗ, Альянс УПА), який покликаний реагувати на загрози європейській безпеці та посилювати економічну співпрацю між країнами. Також є домовленість між Україною та Туреччиною про створення нового формату політико-безпекових консультацій «Квадрига»

(2+2) за участю міністрів закордонних справ і міністрів оборони двох країн [8]. Це характеризує Україну як дипломатичну цивілізовану країну, яка дотримується принципів справедливості, досягнутих домовленостей та норм міжнародного права.

Іншим дієвим шляхом врегулювання міжнародних спорів є третейське правосуддя, або міжнародний арбітраж. Визнана і кодифікована в XIX ст. модель третейського правосуддя як засобу врегулювання міжнародних спорів допустила формування міжнародних зобов'язань незалежною структурою – колегією суддів (фізичних осіб), здатних утворювати своєю волею нові норми міжнародного публічного права [4].

Постійна Палата Третейського Суду (Міжнародний арбітражний суд) розташований в тій самій будівлі, що і Міжнародний суд. Критику Постійної палати третейського суду складають зауваження в тому, що палата представляє собою список осіб, з якого сторони спору обирають арбітрів, засновуючи суд. Такий суд може віддати перевагу рішенню «по справедливості і добрій волі» (*ex aequo et bono*), ніж шляхом застосування правових норм. Оскільки члени суду в кожному випадку обираються сторонами спору, у здійсненні правосуддя відсутня послідовність. Відтак, Постійна палата третейського суду – «не справжній суд в звичайному значенні цього слова». А це робить його малоефективним [9, с. 40].

Третейське правосуддя утверджене як самостійний і ефективний засіб врегулювання міжнародних спорів, за умови, що сторони прагнуть зберегти стан добросусідства та співробітництва, проявити добру волю та добросовісність [4, с. 188]. Вважаємо, що міжнародний арбітраж є наступним дієвим методом після проведення переговорів, або у разі їх неефективності. Це простий, законний шлях до мирного врегулювання суперечки між країнами. Він «спрощує процес двосторонніх чи багатосторонніх домовленостей щодо майбутньої взаємодії» [4, с. 188]. Водночас, маємо зауважити, що цей спосіб може бути використаний для врегулювання спору між країнами, які проголошують демократію, розвивають в собі громадянське суспільство, дотримуються міжнародних норм. З іншого боку використання сторонами механізмів, визнаних та кодифікованих міжнародним публічним правом, виступає мірилом правомірної поведінки самих сторін у процесі врегулювання, оскільки відступ від регламентованих критеріїв поведінки, якщо не є підставою міжнародно-правової відповідальності, то, принаймні, дозволяє вірогідно оцінювати наміри сторони щодо майбутнього результату взаємодії. Обов'язковість арбітражних рішень у поєднанні з легітимним, простим та зрозумілим процесом врегулювання, де доля участі сторін як ніколи велика, спрощує сприйняття державами резолютивної участі міжнародних інстанцій у врегулюванні міжнародних спорів [4, с. 188].

До прикладу, конфлікт між Словенією і Хорватією. Країни, які не домовилися дипломатичним шляхом звернулися до світової спільноти з метою вирішення конфлікту. І, як результат, 4 листопада 2009 р. між ними була підписана угода про міжнародний арбітраж. 28 липня 2015 р. Хорватія вийшла з арбітражу, заявивши про порушення Словенією арбітражних правил, але вже в кінці червня 2017 р. Постійна Палата Третейського Суду винесла постанову про кордон, яка була обов'язковою для виконання. Палата визначила приналежність спірних ділянок сухопутного кордону в районі Піранської затоки і винесла рішення, що Словенія повинна мати прямий доступ до міжнародних вод на півночі Адріатичного моря через коридор, що перетинає хорватські води. Між тим, вже в грудні 2017 р. стало відомо, що Словенія буде подавати в Міжнародний Суд проти Хорватії через недотримання Загребом рішення Арбітражного суду щодо територіальної суперечки між країнами. У Словенії посилюються на рішення Міжна-

родного арбітражу в Гаазі, а Хорватія рішення їх не приймає, обґрунтовуючи це виходом з арбітражу [9, с. 35]. Тож бачимо, що рішення міжнародного арбітражу хоч і є дієвий метод врегулювання міжнародного спору, але недосконалий, та необов'язковий для дотримання.

При недосягненні згоди між сторонами шляхом консультацій, переговорів та іншими дипломатичними методами, сторони спору мають можливість розгляду справи Міжнародним Судом Організації Об'єднаних Націй. Міжнародний Суд ООН є найвпливовішим судовим органом. Однак, навіть для нього на сьогоднішній день найбільшим викликом є Російсько-українська війна. Вона перекреслила більшість міжнародних нормативно-правових актів у сфері забезпечення миру. Ця війна є найстрашнішою у Європі з часів Другої світової війни.

У 2014 році Росія порушила післявоєнну систему безпеки Європи після анексії АР Криму, проголошення ЛНР та ДНР на території Східної України, а у 2022 році розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну по всій довжині спільного кордону і з території Білорусі. Світовий банк прогнозує, що через російське вторгнення в Україну глобальне економічне зростання у 2022 році знизиться з 4,1% до 3,2%, країни зіштовхнуться зі зростанням цін на енергоносії, порушенням ланцюгів поставок. Населення буде змушене жити в умовах турбулентного середовища, постійній нестачі продуктів харчування, обмеженій кількості робочих місць, що призведе до масових заворушень та голодних бунтів [8].

26 лютого 2022 рік Україна подала позов до Міжнародного Суду ООН. Основним мотивом позову було прохання негайного припинення військових дій РФ. Однак, не зважаючи на всі винесені рішення в Україні більше 6 місяців продовжуються військові дії, РФ захопила велику кількість територій, і продовжує щодня знищувати цивільну інфраструктуру та людей України. Тобто, можна зробити висновок, що розгляд міжнародного спору у міжнародному Суді ООН не забезпечує мир та мирне вирішення міжнародного спору. О.Т. Волощук провела аналіз розгляду позовів України до РФ за вчинення актів агресії, геноциду, злочинів проти людяності та військових злочинів проти України та робить висновок про наявність багатьох проблем як щодо виконання рішень міжнародних судових установ так і при розгляді справ Міжнародного суду ООН, Міжнародного кримінального суду, Європейського суду з прав людини [6, с. 130].

Захар Тропін наводить приклад взаємозв'язку розгляду окремих справ та їх вирішення на розгляд справи в Міжнародному Суді. Вчений наголошує на тому, що сучасний стан мирних засобів вирішення міжнародних спорів свідчить про необхідність переосмислення їх правової природи та взаємовідносин. Тропін З. зазначає, що однією з основних тенденцій сучасного розвитку мирних засобів є їх ускладнення та посилення взаємозв'язків. Це у деяких випадках навіть ставить питання про зародження певних ознак системної структури мирних засобів вирішення міжнародних спорів. Усе частіше врегулювання спірних ситуацій в міжнародних відносинах вимагає одночасного застосування різних мирних засобів задля досягнення справедливості. І хоча такі засоби формально не зв'язані між собою, вони впливають один на один та взаємно обумовлюють їх застосування.

Для розуміння міжнародно-правових наслідків авіакатастрофи МН-17, яка сталася 17 липня 2014 р., необхідно відзначити, що вона була предметом застосування декількох мирних засобів вирішення міжнародних спорів. Фактично мова йде про: 1) технічне розслідування обставин авіакатастрофи, проведене під егідою ІКАО на підставі Чиказької конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р.; 2) справи, які знаходяться у провадженні Європейського суду з прав людини; 3) розслідування кримінальної справи, що проведене Об'єднаною слідчою групою;

4) судові кримінальні провадження, розпочаті в судах Нідерландів за результатами розслідування Об'єднаної слідчої групи [11]. Таким чином, вирішення вищезазначених питань прямо вплинуть на розгляд справи Міжнародним Судом ООН. Можна сказати, що рішення організацій, які здійснюють розслідування вищезазначених питань будуть доказами для Міжнародного Суду. Погоджуємося з автором, що якщо буде доведено, що Російська Федерація постачала ЗРК «Бук», визначала цілі, планувала операцію та керувала її здійсненням, це буде неспростовним доказом контролю РФ над незаконними збройними формуваннями ОРДЛО на рівні, достатньому для доведення агресії РФ проти України у світлі вищезазначених міркувань Міжнародного суду ООН [11]. Тобто, для винесення рішення Міжнародним Судом ООН є важливими суміжні рішення іншими судовими інстанціями, зокрема, Європейським судом з прав людини, та розгляд окремих справ.

Тож не можливо не погодитись із Кубіцькою Д.В. про відсутність чіткого впливу більшості рішень міжнародних судів та організацій на країн агресорів. Авторка слушно зазначає, що окрім декларативного типу заяв, міжнародна спільнота, зокрема ЄС та США, не змогла кинути виклик Росії. Женевські міжнародні дискусії, які об'єднують учасників з Грузії, Росії, Абхазії, Південної Осетії та США під співголюванням ЄС, ООН та ОБСЄ, стали інструментом управління, а не розв'язання конфліктів. Можна сміливо припустити, що анексію та подальшу мілітаризацію Криму, а також війну на сході України в 2014 році і повномасштабну війну з 24 лютого 2022 року можна було б уникнути, якби США та ЄС тоді, у 2008 році, рішучіше відреагували на російську агресію в Грузії. Саме стійка позиція потужних світових лідерів, зокрема ЄС та США, щодо проблем на Кавказі могла б зупинити подальшу ескалацію російсько-грузинського конфлікту. Однак, одних слів та декларацій у цьому випадку не достатньо. Допомогою Грузії у цій нелегкій війні можуть вважатися лише конкретні дії, чітка стратегія та реальні міжнародно-правові санкції. Саме відновлення територіальної цілісності Грузії мало б зупинити подальшу ескалацію конфліктів на Євразійському континенті та бути беззаперечним засобом стримування потенційно назриваючих територіальних спорів [5, с. 365].

Висновки і пропозиції. Збереження миру у світі – це одна з основних задач всіх міжнародних організацій. Основоположним документом, що регулює питання врегулювання міжнародних спорів є Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. Однак, після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України стало зрозуміло, що всі ці акти – лише на папері, а в реальному житті все значно складніше. Складною виявилась саме практична реалізація цих методів та шляхів мирного вирішення міжнародних спорів, підвищення рівня впливу на міжнародну спільноту міжнародно-правових актів та рішень суду.

Нами з'ясовано, що одними з найефективніших методів вирішення міжнародних спорів є переговори та міжнародний арбітраж. Їх дія базується на добровільному виконанні сторонами спору. Але не всі країни готові добровільно виконувати домовленості. Існуючий лад врегулювання міжнародних спорів є неефективним, та таким, що не відповідає своїй прямій меті : забезпеченні миру. Країна-агресор розуміє рівень впливу її на світ і світову економіку, а тому може фактично вчиняти будь-які дії. Велика роль в розгляді міжнародного спору належить Міжнародному Суді ООН, до якого сторони звертаються у разі недосягнення згоди між собою. Але цей спосіб також втратив свою ефективність.

Таким чином, можемо зробити висновки про те, що акти міжнародного права та рішення суду не ефективні як шляхи розв'язання міжнародних спорів; на сьогоднішній день є необхідність в розробці нової стратегії забезпечення світової безпеки та недопущенні війн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного суду від 26 червня 1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
2. Демидов Д. Поняття та види мирних засобів вирішення міжнародних спорів. Scientific Collection «InterConf». 2022. № 51. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/926>
3. Гарбар К. Д. Міжнародний спір: поняття та способи вирішення. Молодіжний науковий юридичний форум: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. до Дня науки, м. Київ, 16-17 трав. 2019 р / Вектор, Тернопіль, 2019. С. 62–65.
4. Гринчак В. Ситуація в Азові як передумова міжнародного спору. *Вісник Львівського університету. Серія Міжнародні відносини*. 2020. № 48. С. 159-166. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/11044>
5. Кубіцька Д.В. Конфлікт в Абхазії та Південній Осетії: незасвоєні уроки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. № 71. С. 361-365. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/263495>
6. Волощук О. Т. Відповідальність РФ за агресію та інші міжнародні злочини проти України в контексті проблеми виконання рішень міжнародних судів. Знання європейського права. 2022. № 2. С. 126–130. URL: <https://doi.org/10.32837/chem.v0i2.359>
7. Банчук-Петросова О.В. Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. № 5. С. 9-21. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/203655>
8. Чалюк, Ю. Глобальні соціально-економічні наслідки російсько-української війни. *Економіка та суспільство*. 2020. № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-54>
9. Плотко В.Л. Міжнародний суд та арбітраж у вирішенні територіальних суперечок та воєнізованих конфліктів. Соціально-політичні студії : наук. альманах. 2018. № 2. С. 34-41. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/24084>
10. Тропін З. Справа МН-17: міжнародно-правові наслідки для України. *Юридична газета online*. 2020. № 16 (722). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/sprava-mn17-mizhnarodnopravovi-naslidki-dlya-ukrayini.html>